

Maja Wojciechowska, red. (2018). *Multibibliotekarstwo*. Warszawa: Wydaw. SBP, ss. 206. Seria „Propozycje i Materiały” 97. ISBN 978-83-657-4114-1

Publikacja *Multibibliotekarstwo* ukazała się w 2018 r. w ramach serii „Propozycje i Materiały” Wydawnictwa SBP. Praca została dofinansowana przez Uniwersytet Gdański. Jest to zbiór piętnastu artykułów poświęconych roli i funkcji bibliotek w zmieniającym się otoczeniu społecznym. Ich autorami są praktycy oraz przedstawiciele środowisk naukowych. W swoich rozważaniach podejmują oni zagadnienia multimediów, multikulturowości, marketingu i wieloaspektowej edukacji w odniesieniu do usług bibliotecznych i biblioteki jako instytucji, której zadaniem jest integrowanie różnych grup czytelników i zaspokajanie ich potrzeb informacyjnych. Autorzy przyglądają się takim zagadnieniom jak: *blended learning*, kształcenie na odległość, standardy opisu i dystrybucji opisów cyfrowych, tworzenie multimediów i zarządzanie nimi, multimedia w pracy z użytkownikiem z niepełnosprawnościami, przygotowanie i opracowanie oferty dla mniejszości narodowych czy rola personelu bibliotecznego występującego w roli przewodnika w korzystaniu z usług bibliotecznych.

Według *Encyklopedii współczesnego bibliotekarstwa polskiego*, bibliotekarstwo to praktyczna umiejętność realizacji procesów bibliotecznych (Bibliotekarstwo, 1979). Z definicji bibliotekarz jest praktykiem, który realizuje określone procesy informacyjne. W dobie przemian technologicznych jego rola znacznie wzrosła. Zebrane w książce artykuły są tego dowodem. Zgromadzony materiał dokumentuje przeobrażenia, jakie zachodzą we współczesnych bibliotekach i instytucjach kultury. Artykuły zostały podzielone na dwie zasadnicze części: *Analizy i Aplikacje*. W pierwszej zostały opisane badania w zakresie wcześniej wymienionych zagadnień, w drugiej – przykłady dobrych praktyk realizowanych w wybranych instytucjach.

Maria Bosacka, autorka artykułu otwierającego część *Analizy*, opisuje zagadnienie światów wirtualnych, które mogą być wykorzystywane nie tylko na potrzeby rozrywki, ale także edukacji i stanowić wsparcie w pracy zawodowej lub prowadzeniu działalności gospodarczej. Przedstawione zostały najbardziej znane przykłady wirtualnych światów, wśród których nie mogło zabraknąć „Second Life – Your World. Your Imagination” (SL), stworzonego przez firmę Linden Lab z San Francisco. Jest to cyfrowy świat, który łączy w sobie elementy gry komputerowej, komunikatora internetowego i wielofunkcyjnej przeglądarki internetowej. Autorka zwraca uwagę na możliwości, jakie SL daje współczesnym bibliotekarzom. Przywołuje również projekt dedykowany bibliotekom – „Second Life Library”, w ramach którego stworzono kilkadziesiąt budynków bibliotecznych, muzeów, parków i miejsc przeznaczonych do edukacji biblioteczej, obsługiwanych przez wirtualnych bibliotekarzy – wolontariuszy. Warto dodać, że biblioteka po raz pierwszy pojawiła się w uniwersum Second Life w kwietniu 2006 r. Została uruchomiona przez Alliance Second Life w celu zbadania, czy istnieje zapotrzebowanie na usługi biblioteczne w wirtualnym świecie. Projekt zapoczątkował powstawanie kolejnych placówek. Ich liczba szybko wzrosła, tworząc Info Archipelag (Bell, 2008). Podobne funkcje posiadają inne opisywane przez autorkę światy wirtualne – Twinity, opracowany w Niemczech, odwzorowujący topografię Berlina i posiadający własną walutę, czy In Worldz, stworzony na podobieństwo SL. Autorka przekonuje, że dzięki wyżej wymienionym rozwiązaniom można nawiązać interakcję z użytkownikiem, a tym samym unowocześnić biblioteki i instytucje kultury, które, dzięki zastosowaniu nowych aplikacji, mogą stać się bardziej otwarte na potrzeby młodych ludzi.

Kamil Bonaszewski i Katarzyna Bartosiak również zwracają uwagę na wykorzystanie nowoczesnych narzędzi w edukacji, podkreślając ich rolę w udoskonalaniu bibliotecznych lekcji, kursów i warsztatów. Zwracają przy tym uwagę na konieczność odpowiedniego konstruowania szkoleń tak, by były one

lepiej dostosowane do potrzeb odbiorców. Wśród elementów wspomagających nauczanie wymieniają omówiony wcześniej SL, *e-learning* czy dający możliwość łączenia różnych metod nauczania *blended learning*. Rewolucyjnym rozwiązaniem są kursy Massive Open Online Courses (MOOC). Są one udostępniane w sieci bez ograniczeń i bezpłatnie dla każdego użytkownika, podobnie jak konkursy, gry i zabawy stanowiące element grywalizacji i będące coraz częściej wykorzystywane przez środowiska bibliotekarskie (Baturay, 2015).

Nowoczesna biblioteka to nie tylko cyfrowe narzędzia wykorzystywane do zaspokajania potrzeb informacyjnych użytkowników. To przede wszystkim personel posiadający odpowiednie kompetencje, otwarty na zmiany i zarządzany przez osobę, która jest w stanie sprostać nowym wyzwaniom. Pisze o tym Maja Wojciechowska, która prezentuje najczęściej ujmowane w ogłoszeniach konkursowych warunki, jakie muszą spełniać osoby ubiegające się o stanowiska kierownicze w bibliotekach. Autorka przedstawia kompleksowy katalog wymogów stawianych przed kandydatami i, w ślad za Tomem Lambertem, zachęca do dogłębnej analizy kultury organizacyjnej instytucji wyodrębniając najważniejsze obszary, z którymi musi zmierzyć się dyrektor-menedżer dzisiejszej biblioteki. Kompetencje pracowników biblioteki są równie ważne jak umiejętności kadry kierowniczej, o czym przekonuje Marcin Karwowski, autor kolejnego artykułu. Przyznaje on, że w dzisiejszych czasach zawód bibliotekarza wciąż ewoluuje, a nowe umiejętności, nabywane w trakcie podejmowanych studiów oraz dodatkowych szkoleń, zmieniają sposób postrzegania pracowników bibliotek.

Odpowiednio wykwalifikowana kadra, zarządzana przez świadomego wyzwań lidera, musi mierzyć się z wciąż rosnącymi oczekiwaniami użytkowników bibliotek. W ostatnim czasie rola odbiorców usług bibliotecznych (konsumentów) również uległa zmianie. Coraz częściej stają się oni prosumentami, ulepszając już istniejące rozwiązania i współtworząc nowe projekty inicjowane przez biblioteki. Wspomina o tym Monika Curyło i podaje przykłady inicjatyw funkcjonujących dzięki korzystaniu z mądrości użytkowników i wykorzystaniu nowoczesnych technologii. Świadomy odbiorca usług bibliotecznych ma zróżnicowane potrzeby i dlatego takie działania stają się coraz bardziej uzasadnione. Należy jednak pamiętać o tym, by angażować wszystkie grupy użytkowników, nie zapominając o tych najbardziej wymagających uwagi. Nowoczesne rozwiązania są coraz częściej stosowane do obsługi osób z niepełnosprawnościami i pozwalają eliminować bariery w dostępności do usług. Dzięki temu czytelnik niewidomy może np. skorzystać z nowoczesnego smartfona, zapoznać się z filmem dzięki audiodeskrypcji czy zapisać się do biblioteki i wypożyczyć interesującą go książkę. Monika Cieniewska i Anna Nobis-Fechner przekonują, że wykorzystanie multimediów w pracy z użytkownikami z niepełnosprawnością wzroku przyczynia się do zwiększenia zainteresowania zbiorami tych osób, które do tej pory nie korzystały z usług biblioteki lub robiły to bardzo rzadko.

Ciekawą kwestię w swoim artykule podejmuje Agnieszka Dec-Michalska. Autorka zwróciła uwagę na pilotażowy projekt pn. „Filmoteka Śląskich Portretów Mówionych”, realizowany w Bibliotece Śląskiej w Katowicach, obejmujący kilkadziesiąt nagrań audiowizualnych, prezentujących historię regionu śląskiego oczami jego mieszkańców. Autorka drobiazgowo opisuje zawartość kolekcji, podkreślając jej znaczenie nie tylko dla historyków, ale także przyszłych pokoleń zamieszkujących tę część Polski. Historia mówiona to specyficzna metoda badań historycznych, która opiera się na relacjach ustnych świadków przeszłych wydarzeń. W odróżnieniu od książkowych zbiorów bibliotecznych, tego typu obiekty są traktowane przez bibliotekarzy jako wyjątkowo cenne źródło informacji, wymagające odpowiedniego opracowania.

Na kwestię katalogowania zbiorów zwracają uwagę autorki kolejnych artykułów w omawianej publikacji. Mariola Augustyniak przeszła drogę Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego od katalogu kartkowego do skomputeryzowanego systemu, umożliwiającego szybkie realizowanie wypożyczeń bibliotecznych, natomiast Aleksandra Skiba przedstawiła zasady tworzenia e-rekordu rękopisu. Dodatkowo zwróciła uwagę na cyfrowe obiekty gromadzone w zasobach Sekcji Rękopisów Książnicy Pomorskiej. Dokonała ich przeglądu, zwracając uwagę na kwestie ich pozyskiwania, właściwego opracowania i udostępniania.

Ostatnie dwa artykuły zamieszczone w części *Analizy* dotyczą preferencji czytelniczych użytkowników Wypożyczalni Beletrystycznej Biblioteki Głównej Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie oraz aktywności pozazawodowej bibliotekarzy Akademii Sztuk Pięknych (ASP) w Polsce. Lidia Królak i Magdalena Seta przedstawiły wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród użytkowników korzystających z wypożyczalni beletrystycznej oraz przybliżyły historię jej powstania. Z kolei Sławomir Sobczyk skupił się na analizie zainteresowań i pasji pracowników wszystkich bibliotek ASP w Polsce, dokładnie je analizując za pomocą określonych wskaźników.

Część *Aplikacje* otwiera artykuł Katarzyny Błaszkwskiej poświęcony kwestii integracji imigrantów w ramach Klubu Obcokrajowca, utworzonego w Europejskim Centrum Solidarności (ECS) w Gdańsku. Autorka opisuje zadania grupy pod nazwą *Kultura*, utworzonej przez bibliotekarzy ECS, których głównym zadaniem było zainicjowanie działań zmierzających do podniesienia jakości usług oferowanych cudzoziemcom oraz zaproponowanie konkretnych rozwiązań w tym zakresie. Oprócz tego zaprezentowane zostały dobre praktyki w dziedzinie integracji, stosowane w innych krajach europejskich.

W kolejnym artykule przedstawiono zagadnienie wielowymiarowości usług biblioteczno-informacyjnych na przykładzie Głównej Biblioteki Lekarskiej w Warszawie. Wojciech Giermaziak i Iwona Fryzowska-Chrobot wśród najpopularniejszych usług elektronicznych wymieniają: dostęp do specjalistycznych baz danych i czasopism online oraz korzystanie z katalogu komputerowego i cyfrowej wersji katalogu kartkowego. W bibliotece prowadzone są również szkolenia z wykorzystaniem nowoczesnych metod nauczania oraz narzędzi cyfrowych. Szerzej o edukacyjnej roli biblioteki piszą autorzy następnego artykułu. Karina Olesiak i Bartłomiej Duda przedstawili biblioteczne projekty edukacyjno-kulturalne oraz dydaktyczno-organizacyjne realizowane w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. Wśród najważniejszych aktywności wymienili m.in.: szkolenia tradycyjne, e-learningowe i mieszane (ang. *blended learning*), szkolenia biblioteczne dla pracowników i studentów, bezpłatne warsztaty z wyszukiwania informacji oraz konferencje naukowe. Ważną funkcją biblioteki jest także realizacja projektów kulturalno-edukacyjnych adresowanych do różnych grup odbiorców. Pisze o tym Justyna Długosz, opisując zadania Biblioteki Muzeum Śląskiego w Katowicach. Ta w pełni skomputeryzowana placówka oferuje użytkownikom także dostęp do specjalistycznych baz danych i zbiorów, które można przeglądać w sposób tradycyjny lub online, bowiem część kolekcji zdigitalizowano i udostępniono w ramach Śląskiej Biblioteki Cyfrowej.

Bibliotekarstwo w XXI w. nieustannie ulega zmianom i przeobrażeniom. Dzisiejsze biblioteki mają niewiele wspólnego z instytucjami nastawionymi niegdyś wyłącznie na wypożyczanie książek. Obecnie są to centra multimedialne, oferujące bogaty katalog usług, dzięki którym możliwe jest zaspokajanie potrzeb informacyjnych nawet najbardziej wymagających użytkowników. Duże znaczenie w kształtowaniu nowej roli biblioteki mają jej pracownicy. Odpowiednio wykształceni, wciąż podnoszą swoje kwalifikacje, nie obawiając się nowych wyzwań. Chętnie korzystają z nowoczesnych technologii i przekazują swoją wiedzę w coraz bardziej atrakcyjny sposób.

Praca zbiorowa opracowana pod redakcją Mai Wojciechowskiej pokazuje bibliotekę jako miejsce multimedialne, multikulturowe, prowadzące wieloaspektową działalność edukacyjną. Wszystkie artykuły zamieszczone w omawianym zbiorze poszerzają wiedzę z zakresu multimedii, obsługi użytkownika biblioteki czy angażowania go w proces opracowania i udostępniania zbiorów. Na wyróżnienie zasługują prace dotyczące nowych rozwiązań technologicznych stosowanych w bibliotekach, jak choćby *blended learning* czy wirtualne światy. W części pierwszej, poza nielicznymi wyjątkami, udało się stworzyć atrakcyjne kompendium wiedzy dla nowoczesnego bibliotekarza. W drugiej – zaprezentowano dobre praktyki realizowane w wybranych bibliotekach i instytucjach kultury, które z powodzeniem mogą być wykorzystane w innych jednostkach nie tylko w naszym kraju, ale także poza jego granicami.

Bibliografia

- Baturay, M. H. (2015). An Overview of the World of MOOCs. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 174, 427–433.
- Bell, L., Lindbloom, M-C., Peters, T. (2008). Virtual Libraries and Education in Virtual Worlds: Twenty-First Century Library Services. *Policy Futures in Education*, 6(1), 49–58.
- Bibliotekarstwo (1979). *Encyklopedia współczesnego bibliotekarstwa polskiego* (53–54). Wrocław – Warszawa – Kraków: Zakł. Narod. im. Ossolińskich.

Przemysław Krysiński
Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Nadesłano: 6 lutego 2019.